

ծուխը, դէպի այդ ծուխի ամեն մի անհատը, դէպի այն հաստատութիւնը, որի շուրջն է կազմուած ծուխը և որը եկեղեցին է, և դէպի նրա ներկայացուցիչները, շնայած որ այդ բոլորը պահպանուած է «Положение» կոչուած օրէնսդրութեան մէջ: Գուցէ այդ այն պատճառովն է, որ «Положение»-ն չի թարգմանուած աշխարհաբար և չի տարածուած մեր հասարակութեան մէջ: Բարձրագոյն հոգեւոր իշխանութեան պարտականութիւնն է թարգմանել այդ «Положение»-ն հայերէն իւր բոլոր յաւելումներով, ապել «Արարատ»-ի մէջ և բերել իրենցով տարածել ժողովրդի մէջ: Այս անհրաժեշտ է այն պատճառով, որ ծխական կազմի հիմնական օրէնքները մենք այնպէս ենք գտնում, և նոր հրապարակուած «Ծխական կանոնադրութիւնը» հիմնուած է այդ «Положение»-ի վրայ: Բացի այդ, «կանոնադրութիւնը» գլխաւորապէս նպատակ ունի կանոնադրել ծխական ժողովները և ոչ թէ որոշել ծխականի իրաւունքները, որը «կանոնադրութիւն»-ը կազմողների իրաւասութիւնից բխած է:

Վեհ. Կաթողիկոսը, կամենալով մեր կենսելի անկենդանի մէկում օրինականութիւն մտցնել, առաջարկում է հոգեւորական և աշխարհական անձները կազմուած մի յանձնաժողովի խմբագրել «Ծխական կանոնադրութիւն», որը և տպուած է այժմ «Արարատ»-ի մարտ-ապրիլ համարում և արտատպուած «Նոր-Գար»-ում: Վեհափառ մակադրութիւնից երևում է, որ նա ինչն այս կանոնադրութեան վրայ նայում է իր-րեւ մի փորձի կամ նախագծի վրայ: «Եւսմը լոյս տալագրել իւրը ծրարը վրան նկատողութեան» մակագրում է Վեհ. Հայրապետը:

Ծայրէ ի ծայր կարգապէս յետոյ ևս տեսնում ենք, որ այդ աշխատութիւնը ճիշտ որ կարօտ է բազմաթիւ նկատողութիւններ և փոփոխութիւններ: Իսկ եթէ բարձրագոյն հոգեւոր իշխանութիւնը ցանկութիւն ունի մի հիմնաւոր կանոնադրութիւն տալ ծխականների ձեռքը, լաւ կանի, եթէ վերջինի նա այդ «կանոնադրութիւնը» վիճականների ձեռքը և ուղարկէ Թիֆլիս Այստեղ հայ իրաւաբանները, հրապարակաստները և մասնագէտ անձնի տեղական բարձր հոգեւոր իշխանութեան մասնակցութեամբ կրկնգծեն մի մասնաժողովի և կրթիտեն այդ կանոնադրութիւնը կամ կրկնգծեն իւրը, օրինաւորը:

Իսկ էջմիածնի պատրաստած «կանոնադրութեան» մէջ ոչ ծրագիր (պլան), ոչ սխեմա, ոչ էլ գործի ուսումնասիրութիւն ենք տեսնում:

Նախ և առաջ արտաքինը. վերջինի են և 100 յոդուած են կազմել, այն էլ խառն ի խառն: Յիշում են ծխից, անցնում են պաշտօնականին, յետոյ ժողովին, յետոյ էլ ծխին, էլի երէց-փոխին—մի անկարգ և անկանոն գործ: Երկրորդը պարտական էր գործին մօտենալ և գործը գլուխ բերել բոլոր սխեմանով. սկզբից պէտք է որոշուէին հիմնական օրէնքները, յետոյ մասնաւոր կանոնները, յետոյ պէտք էր կանոնադրութիւնը բաժանել մասերի և գլուխներին, գլուխներն և մասերը—յոդուածներ: Հարկաւոր էր նախ խօսել ծխի մասին (Ա), յետոյ ծխականների մասին (Բ), յետոյ պաշտօնականների մասին (Գ), հաշուետեանների մասին (Դ), մէհերի (Ե), հաշուետեանութեան մասին (Զ) և այլն և այլն: Այսպէս կամ սոյն նման կազմուած կանոնադրութիւնից կարելի է բան հասկանալ և հեշտութեամբ ուղածող գտնել. մինչդեռ էջմիածնի կազմածի մէջ մի քանի գտնելու համար հարկւր յոդուածն էլ պէտք է աշխի անցկացնել: Եւ իմ առածը մի դժուար գործ է, քանի որ այդ ձևով հրատարակուած են բազմաթիւ օրէնսդրութիւններ, մեր տաճկահայ սահմանադրութիւնը, զանազան ընկերութիւնների և դպրոցների կանոնները:

Երկրորդ նկատողութիւնս «կանոնադրութեան» լեզուի և ոճի մասին է, որը ամենեւին պատիւ չի բերում էջմիածնի հայկաբաններին: Ոչ միայն օտարա-

բանութիւններ, այլ և սխալ դարձուածներ և անհասկանալի նախադասութիւններ կան. այդ ամենին ներքի չէ և ոչ մի կանոնադրութեան մէջ մինչև իսկ «Հայոց ծխական կանոնադրութեան» մէջ, որը բոլոր այդ տեսակներից ստոր է կանգնած:

Անցնենք այժմ յոդուածներին: Ես մէջ կըրեմ իմ նկատած թերութիւնները միայն մի քանիսը:

Յօդ. 1. Իւրաքանչիւր քաղաքի կամ գիւղի ամեն մի հայ եկեղեցւոյ կամ աղօթատան բոլոր ծխականները նոյն եկեղեցւոյ բոլոր միջոցին հոգեւոր պաշտօնականների հետ միասին կազմում են մի ծխական համայնք:

Ուրեմն «կանոնադրութիւնը» կարծում է, որ որոշ եկեղեցւոյ քահանան աւագաւանդոյ նոյն եկեղեցւոյ ծխին է պատկանում. այդ է, ինչ է, յոդուածի խմբագր: Եթէ այդ է—սխալ է, քանի որ քահանան պատկանում է այն ծխին, որի մէջ աշխարհ է եկել և դրուած է, օրինակ, Նախիջևանի Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ պաշտօնաւոր լինել, բայց Համբարձման եկեղեցւոյ ծխական: Ուրեմն 1. յօդ. որոշումն ուղիղ չէ: Եւ առհասարակ որոշումն չէ թէ ուրիշ են ծխականները, այդ որոշումից հարկաւոր էր սխալ կանոնադրութիւնը:

2 յօդ. ուսում է. «Որեւէ հայ եկեղեցւոյ կամ աղօթատան ծխական են համարուած այն անձներ, որոնք առնուազն վեց ամիս իբրեւ ծխական արձանագրուած են նոյն եկեղեցւոյ կամ աղօթատան քահանաներից մէկի մատակարարում»: Վեց ամիս միջոցը շատ չնչին ժամանակ է ծխական դառնալու և իրաւունքներ ձեռք բերելու համար. հարկաւոր է առնուազն մէկ տարի, որպէս զի նա տարբեր շուտ է լինի, ծխական գործերի հետ ծանոթանալ, իրեն հետ ծխականները ծանօթանալ և այլն:

Երրորդ յոդուածն իրաւունք է տալու միևնույն անձին մի քանի եկեղեցւոյների ծխական լինելու: Ինչ հարկ է միտք ունի այդ. իմ կարծիքով աւելորդ յոդուած է դա և կարող է զանազան թիրիմացութիւններ առաջ բերել:

Յ 8-ն առաջին յոդուածի սխալ լինելուն պատճառով նոյնպէս սխալ է:

Յ 12-ի մէջ յիշուած չեն *անախիւնները*, որոնք նոյնպէս ձայնի իրաւունք չպէտք է ունենան:

Յ 13-ը սահմանում է աշխարհական համար ևս ժողովի արդիւնքով բանալ: Դա մի բողոքական նորութիւն է, և ամենին հարկ չկայ, որ մենք, աշխարհականներս, հասարակական արդիւնքներ տանք. մենք այդ նորաձեւութեան, և աւելորդ նորաձեւութեան, սովոր չենք:

Յ 20-ը սխալ է խմբագրուած: Ծխական ժողովը հրաւիրուող մէկ մարդ պիտի լինի՝ կամ աւագերէցը կամ երէց-փոխը: Իսկ ժողովը պահանջելու իրաւունք ունին՝ հոգեւոր իշխանութիւնը, հաշուետեանները և ծխականներից տա-նող տոկոսը միասին խնդրադրել: և այս դէպքերում աւագերէցը կամ երէց-փոխին իրաւունք չունին ժողովը հրաւիրելու, այլապէս որոշ պատասխանատւութեան են ենթարկուած. իսկ եթէ քահանաներից մէկը կամենայ, որ ժողով լինի, նա պէտք է դիմէ իւր մերձաւոր հոգեւոր իշխանութեան:

24-ից մինչև 30 յոդուածների մէջ հարկաւոր է զանազան փոփոխութիւններ էլ մտցնել.—ծխական 1/3-ը վաւերական ժողովի և կազմում. երկրորդ ժողովն առաջինից երկու շաբաթից ուշ լինելու չէ. երրորդ ժողովը սահմանել, որը կանոնաւոր պէտք է համարուի, որ քան էլ որ ծխական ներկայ լինի:

38-րդ յոդուածը միտք չունի և աւելորդ է:

43-րդ և հետեւի յոդուածները լաւ չեն որոշում՝ որն է փակ և որը բաց ընտրութիւնը և թէ երբ է հարկաւոր դիմել մէկին կամ մյուսին:

46 Տ-ն աւելորդ է:

47 Տ-ն աւելորդ է, քանի որ ամեն մի քուէարկուող պէտք է իրաւունք ունենայ մասնակցելու քուէարկութեան, առհասարակ նրա քուէն սպիտակ է լինելու:

49 Տ-ն առաջարկում է թերթիկներով ընտրելիս թերթիկների վրայ հա-

մարներ նշանակել. այդ՝ յոդուածը խմբագրողների միամտութեան ապացոյցն է: Համարներ որ լինեն—շատ հեշտ է որոշել սր ծխականին սր համարով թերթիկն է տրուած և թէ այդ ծխականը որի անունն է գրել: Դա մի ապօրինի գործ կը լինէ:

52 Տ-ն աւսում է. «Միայն այն վճիռը կամ ընտրութիւնը կայացած և վաւերական է հաճախում, որ (այսինքն ուղիղ լինէ) առաջին խմբագրութեան ուճի գործը» ստացել է յոգուտ իւր նիստի բացման ժամանակ ներկայ եղող իրաւասունների քուէների կիսից աւելին»: Միթէ:

Ապա ես մի օրինակ բերեմ. նիստը բացուել է 100 ծխականի ներկայութեամբ: 40-ը նիստի միջոցին հեռացել են. քուէարկում են ինչ 60 ծխական. եւս ստանում են 45 սպիտակ քուէ, այսինքն կանոնաւոր ժողովի քուէարկողների 31-ից. միթէ ես ընտրուած չեմ: 26-րդ արձանագրութիւնով, յարգելի իմը—բազմաթիւ, ոչ. իսկ առողջ դատողութիւնը կասէ ձեռք, որ ես ընտրուել եմ ահագին ձայնների մեծամասնութեամբ:

ՏՏ 54 և 58-ի մէջ հարկաւոր է փոխել միջոցները՝ երբ օրը մէկ շաբաթի, իսկ «երկու ամիսը» մէկ ամիսը:

Կարելի է մասնաւորացնել անիւ և այլ թերթիկներ, բայց բաւականանում եմ որոշումով, ցոյց տալու համար «կանոնադրութեան» թէ ընդհանուր և թէ մասնաւոր անդադարութիւնը: «Կանոնադրութիւնը» չի պարզում նաև երէց-փոխի, ծխականների և հոգեւոր մերձաւոր և բարձրագոյն իշխանութեան յարաբերութիւնները:

Սա, ինչպէս ասացի, անկապ, անորոշ և անսխեմա գործ է, որը կարող է ընդունուել միմիայն իբրեւ հում նիւթ, այն էլ վերոյիշեալ փոփոխութիւններով:

Ամբողջ կանոնադրութեան մէջ ես դատում միմիայն մի հատ լուրջ, հստաւորութեան և զուլիքի քայլ՝ այդ Տ 50-ն է. «Եթէ որ և է պաշտօնի համար ընտրուել են մի քանի անձներ և ընտրութիւնը կատարուած է թերթիկներով, իւրաքանչիւր ժողովական իրաւունք ունի իւր ընտրողական թերթիկի վրայ՝ փոխանակ տարբեր մարդկանց անուններ գրելու» գրել միևնույն մարդու անունն այնքան անգամ, որքան հոգի են ընտրուելու: Քուէարկուողը համարում է ստացած այնքան ձայն, որքան անգամ որ նրա անունը կըրկնուած է թերթիկներում:

Հարկութեան այս ձևը միջոց է տալու խմբուած և կազմակերպուած փոքրամասնութեանը ևս ընտրել իւր ցանկացածին, որն այժմեան ձայնատուութեան և ընտրութեան սխեմաներով անհնարին է լինում և մեծամասնութիւնը միշտ իւր թերթիկներին է ընտրում:

24-րդում այս սխեման ուրիշ տեղերում դրուել են ունի թէ ոչ, բայց ինչ յայտնի է, որ անգլիական թաղական հոգաբարձական ընտրութիւններին այս սխեման ունեցել է շատ աղոյ հետեւաններ: Ռուսիայում այդ նորութիւն է և երբ ես որոշեցի մի ամիս առաջ հետեւելով անգլիական օրինակին առաջարկեցի մտցնել այդ սխեման մի նոր կազմուող ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ, ինչ պատասխանեցին՝ «ընտրողական այդ կատարելութեանը մենք դեռ հասած չենք»:

Եւ շատ ուրախ եմ, որ հայերս աւելի աշխատեց ենք, ուստի ցանկալի կը լինէր, որ այդ յոդուածն աղաքայ փոփոխութիւնների ժամանակ գործը չըձգուէր:

Վերջացնելով յոդուածն յոյս եմ յայտնում, որ էջմիածնին ուշադրութիւն կըդարձնի մամուլի բոլոր ցուցմունքներին այս կանոնադրութեան վերաբերեալ և անձնատրութեան խնդիր շարունակելով կատարելէ կանոնադրութիւնը կազմելու գործն աւելի ձեռնահաս մարդկանց:

Միևնա Բերքերեան

Գ Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Իւր ժամանակին դրուած էր, որ ճամբու թեմի հայոց կոնստանտին ժա-

մանակաւորապէս պիտի տեղափոխուէր Բագու: Այժմ հաստատ աղբիւրից լսում ենք, որ կոնստանտին կըմնայ Զամախում և այժմ այդ հաստատութիւնը վերսկսել է իւր կանոնաւոր գործունէութիւնը:

Ս. Էջմիածին է կոչուած տեղւոյս կոնստանտինի նախնական դպրոցը. Գաւրգին վարդապետը, որ, թեմիս ս. առաջնորդի բացակայութեան միջոցին, վարում էր և թեմական գործը: Հայր Գաւրգինը այժմս բացակայ է Թիֆլիսից և, ցուելով պէտք է յայտնենք, հիւանդ է: Հայր Գաւրգինի պաշտօնը վարելու ժամանակաւորապէս նշանակուած է քաղաքիս ս. Սարգսի վանահայր՝ բարձր. Մամբրէ վարդապետը: Ինչն համար է կոչուած հայր Գաւրգինը ս. Էջմիածին յայտնի չէ, մանաւանդ որ նրա պաշտօնավարութիւնից Թիֆլիսում շատ վաճ է:

Կովկասի ուսումնականական շըրջանի դիւանատունը Կովկասի միջնակարգ բոլոր դպրոցների տեսուչներին ուղարկել է լուսաւորութեան միջնակարգութիւնից ստացուած ուսման նոր ծրագիրը և դասացուցակները և առաջարկել է մինչև ուսումնական տարւոյ սկիզբը հրաւիրել իւրաքանչիւր դպրոցում մանկավարժական ժողով, դասերը նոր ծրագրով և դասացուցակներով ուսնողներ համար:

Կախթի երկաթուղու կառուցման ծրագիրը, որ կազմել էին մի քանի տարի առաջ առաջ Թիֆլիսի արդւուականութեան ներկայացուցիչները, ընդունել են իրաւործելու համար մի խումբ ֆրանսիայի գրումատէրեր, որոնք վերջիւ խորհրդակցութիւն են ունեցել այդ մասին Գետերուդում: Ըստ այդ ծրագրի, երկաթուղու ուղղութիւնը լինելու է Թիֆլիս—Վարդապետ—Սապարիշո—ձալաուրտի—Թիլիս:

Այս օրերս հրատարակուած են այն անձերի և հաստատութիւնների վերջնական անունացուցակները, որոնք իրաւունք ունին մասնակցելու Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի իրաւասունները առաջիկայ ընտրութիւններին: Անունացուցակները բաժանուած են երեք դաս-դաս մասի, ըստ ընտրողական թերթիկի:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ ծրագրել է կազմուած, թէ ինչ կարգով պիտի կատարուին քաղաքային առաջիկայ ընտրութիւնները: Այդ ծրագրին այս օրերս ներկայացուած է նախնական պաշտօնականաւորներ:

Անդրկովկասեան երկաթուղիների վարչութիւնը Թիֆլիս կայարանում բաց է առում ճաշարան, երկաթուղիների բանուղիներին է ժամագին և առողջարար կերակուր մատակարարելու համար:

Կովկասի գիւղատնտեսական ընկերութիւնը պատուարում անգամի վերջնական է տուել պրոֆեսորներ Գ. Վ. Գոկուշակին և Վ. Մ. Գոկուշակին և ֆինանսների միջնակարգ օգնական Վ. Ի. Կովկասից, որոնք շատ են աշխատել Կովկասում գիւղատնտեսութիւնը բարձրացնելու և զարգացնելու վրայ:

Բժիշկների Դիւրգուլի անունով ընկերութիւնը, մայրաքաղաքի թերթերի ասիլով, նորից խնդրամատոյց է եղել ուր հարկն է, որ կանանց թիւը տրուի մանկու առողջ համալսարանների բժշկական մասնաճիւղերը:

«Նովո. Օր.» հաղորդում է հետեւեալ դէպքը: Օդոտտոսի 7-ին Թիֆլիսի գաղական պալատի քաղաքացիական 2-րդ բաժանմունքը մատու տեղեւոր թերթերի ստանալու համար մասնաւոր հաւատարմութիւն Մ. Եր նրան յանձնեցին իւր խնդրած գործը, նա, օգուտ քաղելով յարմար բաղէից, պոկեց այդ գործի մէջ եղած մի կտակագիր և դրպանը դրեց: Բարեբաղդաբար, պատահաբար այդպիսի գտնուող թաղական աստիճանի տ. Մաշապարանի նըկատեց, որ Մ. հրպանը կոխեց մի ինչ որ թուղի, և, յիշելով, խուզարկութիւնից յետոյ կտակագիրը գտնուեց Մ. հրպանում: Այս դէպքի մասին կազմուած է արձանագրութիւն և յանձնուած է ըստ պատկանելոյ:

Նոյն լրագրի ասիլով, Օնի առաջում (Քուիլայիսի նախ.) օգոստոս 6-ին, առաւօտեան ժամը 5-ի և 6-ի միջև, զգացուել է զօրեղ երկրաշարժ վայելեցած բնակիչները չեն վստահանում մանկ անկողն: Պաշտօնական մի քանի հաստատութիւններ դադարեցրել են պարտադրականները:

Գորու հաշաւարը միջնորդ իշխ. Ս. Վիկտորիս սպանողը գտնուած է Դա հանցուցեալի կալուածքում աղբիւրի վրայից իրենցից մէկն է:

ՄԵՃ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ՀԱՄԱՐՈՒՄ. Երկրաշարժից քայքայուած հայոց եկեղեցւոյ փոխարէն նոր կառուցանելու համար յուլիսի տեղ ունեցած ծխական ժողովը կազմակերպեց մի հոգաբարձութիւն, որի անդամներն են՝ Նախագահ Տաճառ տւ. քահ. Մարգարեան, անդամներ Ալեքսանդր Վարդանեան (երէցփոխ), Արշակ Գալստիան (գաւառական վարչութեան տեսնող), Սերգէյ-Բէկ Գալստիան (մասնաւոր փոստարան), Մմատ Սարգիս-Բէկ (մասնաւոր Տարգմարապետ), Մահմաուդ 2-րդ Բախարեան և Ստեփան Միլզայեանց Վիճակային կոնսիստորիան, ինչպէս լեցնել, հաստատել է յիշեալ հոգաբարձութեան և առեւ կարեւոր հրահանգներ: Եկեղեցւոյ շինութեան հոգաբարձութեան առաջին նիստը նշանակուած էր կիրակի, օգոստոսի 4-ին:

ԲԵՐՈՒՄ. Օգոստ. 5-ին, երկրորդան ժամը 3-ին, այստեղ հրեհ ծագեց պ. Օհանէ, նեանի երկրպագանի տան մէջ: Հրեհը, չնայել փոշ հարաւային քամին, շուտով տարածուեց տան շուրս կողմը: Տունը արժէր մինչև 150,000 ռ. և ապահովագրուած էր 35,000 ռ «Պետապոլ» ընկերութեան մօտ. ապահովագրուած էին և տանիքով կահաւարաբար 7,000 ռ.: Նոյնպէս ապահովագրուած էր և վարձակիւնները մէկը կարող էր 1,500 ռ.: Հրեհի ճարակ են դարձել տանիքով մի քանի տանակ և հազար բուրդու պարտաւորակները սակեղներ, արծաթեղներ և այլ թանկեղէն իրեր: Հրեհի պատճառը գտնուած էր իրեն ևս բաժանուած և արձանակ արձակուած միջեանց վրայ: Գուռիներից երկուսն սպանուած են երկուսը վերաւորում: Վերաւորումներն հիւանդանոց փոխադրեցին:

Օգոստ. 5-ին տեղի թուրք բնակիչից չորս երիտասարդ զարբիներ կուտի և բռնուած և արձանակ արձակուած միջեանց վրայ: Գուռիներից երկուսն սպանուած են երկուսը վերաւորում: Վերաւորումներն հիւանդանոց փոխադրեցին:

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Մանչեստրի հովի Թորոս քահանայ Զուլպայեցին, որ ժամանակաւ ձեկեղեցի» անուն կոչուական հանգէս մ հրատարակեց Պոլսի և առեւ մըն սերտուած էր մնաց, վերջիցս դատ բացած էր անգլիական դատարանի մատչել, առաւելելով թէ Մանչեստրի հոգաբարձութիւնն իրաւունք չունի զինքը պաշտօնանկ ընելու. հետեւեալ կամ պէտք է զինքը վերահաստատ պաշտօնին մէջ և կամ 150 անգլ. ոսկի հատուցում ընէ: Եւ որովհետեւ Մանչեստրի էջմիածնի իրաւասութեան տակ գտնուի, հոգաբարձութիւնը հրահանգ խնդրել է Ս. Հայրապետէն: Ս. Օծուլիւնն այս անգամ եւս հեռու գիր մը ուղղել է Եւրոպայի հոգեհովիտ տ. Գեորգ եպիսկոպոսի թէ «Յայտարարեցէր Թորոս քահանայի, որ հայոց Հայրապետը բացարձակապէս է հրամայէ իրեն, որպէսզի ըստ պատրանի պատուէրին հեռանայ իր պատճեն. հակառակ պարտադրին աւել խիստ ստօրինութիւն մը պիտի ըլլայ Գեորգ սրբազան այս հեռագիրը հոգեւոր է Թորոս քահանային, միևնույն տան յորդորելով զինքը, որ համակել պիտի Մ. Հայրապետին հրամանին, դատը եւս առնէ: Ժողովը կը գտնուի բայց «ստատաժարան» քահանան նըրէն չի համոզուի: Անոր վրայ բացարձակ վարձ մը կատարեալուի դատարան ծախքներու համար, և անմիջապէս 150 անգլ. ոսկի կը քուէարկուի:

[illegible]

հրամայում են զնալ թշնամու դէմ, կամ հրաժարում է կատարել իւր իշխանաւորի որեւէ կարգադրութիւնը թշնամու այժմիկ կամ զինեալ ապստամբների ներկայութեամբ, պատժւում է մահով: Անհաւատարմութեան որեւէ դէպքերում, որոնք չեն համապատասխանում նախորդ յօդուածին, կիսով անհաւատարմութիւնը տեղի է ունեցել պատերազմական կամ պաշարողական դրութեան մէջ հրատարակուած տեղում, — չհաւատարմութիւնը ենթարկուած է հինգից մինչեւ տասն տարի ժամանակով հատարակական աշխատանքների, եւ իմէլ յանցաւորն սպայ է, նա զրկուած է իւր աստիճաններից եւ կորուստից եւ բանտարկուած է 2-ից մինչեւ 5 տարի: Միւս բոլոր դէպքերում պատիժն է բանտարկութիւն մէկից մինչեւ երկու տարի եւ յանցաւորը զրկուած է իւր աստիճաններից ու կորուստից, կիսով սպայ է:

Ամենայն հաւանականութեամբ, — տաւում է «Temps»-ը, — Սեն-Ռեմի անհաւատարմութիւնը կը լիարարուի վերջին կարգին:

«Libre Parole»-ը փառաբանում է Սեն-Ռեմիին, իրեն հետքի, իսկ «Liberte»-ն իրեն անուանում է նրան Կոմիքի քաղաքականութեան զոհ:

ՀԱՐԱՆԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԱ. — «Patrie» լրագիրը յայտնի է թէ որքան ստոյգ, բայց յամենայն պէտք հետքերական տեղեկութիւններ է հաղորդում բոլորների տրամադրութեան մասին: Այդ լրագիր խմբագրատունն է մտել իւր թէ անպայման հեղինակաւոր եւ ազդեցիկ մի անձն, որի անունը «Patrie»-ն չի ունում յայտնել, եւ հաղորդել է մասաւորապէս հետեւի:

«Ժողովրդական», որ հաշտութիւնը կալացած է: Բայց մենք վճռապէս հրաժարում ենք հաւատալ, որ Հայաստանը ընդունել եւ ստորագրել է այդ հաշտութեան պայմանները: Դա անկարելի է: Դժբողաբար, մենք հնարաւորութիւն չունենք հերքելու, որ հաշտութիւնն անպէս չէ, ինչպէս որ նրկարգրում է Անգլիան... բայց մենք երբէք չենք ընդունել նրա արկայեւտութիւնը: Ասում են, թէ բռնկները հպատակուել են: Դա չափ է ճիշտ չէ: Թեքուտ, հաշտութիւնը յայտարարուած ժամանակ, որի պայմանները նրանց լաւ յայտնի էին, նրանք վայր են դրել զենքը: Բայց այժմ նրանք հասկանում են, որ իրենք խաբարած են եղել եւ ուզում են անպայման խուսափել անգլիական ազդեցութիւնից: Այս բանի համար նրանք ամեն ջանք գործ կընեն եւ, եթէ չաջուրի, կըզերպանան հեռանալ հայրենիքից, քան թէ հպատակուել անգլիական լծին: Նրանք դիմում են Ֆրանսիային եւ ինքնուրում են նրանից ոչ թէ օգնութիւն ու հովանաւորութիւն, այլ ապաստարան. նրանք վճռել են գաղթել ամբողջ ազգովին: Եթէ ֆրանսական կառավարութիւնը կամենայ ընդունել նրանց, նրանք կըհաստատուն Մադագասկարում եւ իրենց բոլոր այժմեղ կընտրեն այդ գաղութի բարգաւաճմանը: Իսկ նրանք արդէն ցոյց են տաւել, որ կարող են աշխատել: Սա ընդհանուր կարծիքն է: Բաւական է ձեռք մի խոսքը, եւ մեր ամբողջ ժողովուրդը, որին զուրկ այժմ — ճանաչում էք, կըզաղթի ծովի այն կողմը, թողնելով անգլիական այնքան ձգտում էին ձեռք: Բռնկների վճիռն անփոփոխ է: Եթէ Ֆրանսիան նրանց մերժէ, նրանք կըզաղթեն դէպի Արեւմտեան Աֆրիկա, որտեղ Գերմանիան կընդունէ նրան: Գրկարաց: Բայց ձեռք երկրից մեկ համար աւելի համակրելի է: Մենք հաւատարկապէս կանանք ենք եւ ուզում ենք այդպէս էլ մնալ: Բայց զբաղեց, մենք չենք ուզում չափազանց հեռանալ մեր հայրենիքից, որի համար այնքան արեւն ենք թափել եւ ուր, եթէ միայն աշխարհիս երեսին կայ արդարութիւն, մենք, թեքուտ, երբեք չենք վերադառնալ: Եւրեք, հասկացէք, երբէք մենք չենք հաղադնարել անգլիական լծին: Աւելի լաւ է կընդունել մեր հայրենիքը եւ կըզերանք, որ պատահի, բայց եւ այնպէս

մենք կըզերպանանք դառնալ ֆրանսական քաղաքացի:

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԱՌԻՐԵՐ

«Morning Post»-ի տեղով, ոչ մի տարակոյտ չկայ, որ Հոլլանդիան միաւորուէ եւ ազգայնական դաշնակցութեան հետ: Դրա զրկելը պատճառն այն է, որ Հոլլանդիան վախենում է, թէ Անգլիան պիտի դաւիէ հոլլանդական դադութիւնները: Հոլլանդիայի արտաքին գործերի մինիստրը մեկնել է Բերլին եւ պիտի այցելէ նմանապէս Վեննա եւ Զուրի. երբ դաշնակց պատմութիւններին հետ նա պիտի բանակցէ դաշնակցեր կընելու հոլլանդիայի հետ: Անգլիայի եւ Միացեալ Նահանգների ուսնադութիւնները դէմ:

Նիւում (Սերբիա) կազմուած է մի գաղտնի ընկերութիւն, որի նպատակն է հաղածել եւ սպանել բուլղարացիներին ընդհանրապէս եւ Մակեդոնիայի բուլղարներին մասնաւորապէս:

Յունաստանի թագաւորը պիտի այցելէ Վիկտոր-Էմանուէլ թագաւորին իմանալու համար Իտալիայի կառավարութեան կարծիքը: Կրեաթի մասին: Կղզում գոյութիւն ունեցող այժմեան ռեժիմը չորս պետութիւնների վերահսկողութեան տակ չի կարող երկար տեւել: Բալկանեան թերակղզում տեղի ունեցող անցքերը, ազդելով այդ պետութեանց վերաբերած յարաբերութիւնների վրայ, կարող են փոխել նաեւ իրենց դրութիւնը: Կրեաթում. կղզին այն ժամանակ կընկնի մի կամ երկու պետութեանց հսկողութեան տակ, որով կըլինակարուի հաւասարակշռութիւնը Միջերկրական ծովում եւ դրա հետ միասին կղզին համեմատաբար կըկորցնի իւր ազատութիւնը:

Անդրումու վախճանուած մի հաւուած յայն, էմիլ Գիլարնիս, իւր ամբողջ կարողութիւնը, 500,000 զրաւմա, կտակել է Յունաստանի նաւատորմի օգտին:

ՆՈՐ-ԴԱՐ՝ Ի ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՌՈՒՍՏԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՐՈՒՅԵԱԼԱՌՈՒԹԻՒՆԻՅՑ

Օգոստոսի 7-ից

ՌԻՍ-ԴԱՐ՝ ԴԱՐՈՒՅԵԱԼ. — Գրաւորների մեծամասնութիւնը, որ սուրճի անկարծանք կան, վրաստան են ստանում մանիքներից:

ՍԱՐԱՆՈՒՅԵԱԼ. — Նահանգական զինամասին ֆինանսների մինիստրութեանը խնդրամատոյց է եղել, որ 200,000 ռուբլու անգլարձ նպատակ արուի նահանգում չայրուող տանիքների կառուցանելու եւ ջրամարմինը շինելու համար:

ՀԵՐԱԳՐՈՒՅԵԱԼ. — Վիտրոլի նահանգապետ զենեւայ-մայոր Ռեկինկերը արձակուած է պաշտօնից, ստանալով զենեւայ-էլյարնայի աստիճան. նշանակուած է աստանիկ ուղեւորի Մեաւոնկով:

ԳԵՏԵՐԱՌՈՒՅԵԱԼ. — Մեծ Իշխան Կոստանդին Կոստանդնուպոլիս օգոստոսի 7-ին վերադարձաւ: Գեներալը:

Օգոստոսի 8-ից

ԳԵՏԵՐԱՌՈՒՅԵԱԼ. — «Прав. Вѣст.»-ի մէջ արդիւնարարական բաժանմունքը, ֆինանսների մինիստրի հրամանով, հաղորդում է, որ այս տարուայ հոկտեմբերի 15-ին Աթէնքում բացուած է արդիւնարարութեան, առեւտրի, գիտարեւոնների եւ առաջադասութեան ցուցահանդէս:

2հնազանքի դէմ քաջագործութիւններ ցոյց տուող Սիբիրի 2-րդ դորաւանիկի եւ ուժաւորների հրամանատարի պաշտօնակատար զենեւայ-մայոր Լեոնիկին բարձրացուած է զինեւայ-էլյարնայի աստիճանին:

ՌԵԻՆԵ. — Թագաւոր Կարլի քաղաքային ստանայից յաւերճացնելու համար, քաղ. խորհուրդը որոշեց հիմնել քաղաքային երկու եւ արտաքին երկու ուսումնարան տղաների համար: Կարլ Նիկոլայ II-ի անունին եւ աղջիկներին համար Կարլուհի Ալեքսանդրա Ֆելոգորովնայի անունով:

ԿԻՆԵ. — Նահանգապետութիւնը Դեկտրի վրայ Կիւի, Եկատերինուպոլիս եւ Մադիլիսի մէջ կտարուած է անարգել:

Տար արեւ օրեր են անում: Ջրի պակասութիւն չի նկատուում սուստ անձրեւների չնորհիւ:

ՄԻՆՍԿ. — 2միլիոնայանի եւ զարնանայանի բերքը Մինսկի նահանգում մասամբ լաւ է, մասամբ զոհաւորուել: Խոտի բերքը զոհաւորուել է: Հինգ գուաւներում, ստորին տեղերում, հնձուած խոտը փակ է յարգ անձրեւների պատճառով: Հայահաղթների եւ խոտի հունձը, ցուրտ եղանակի եւ յաճախակի անձրեւների պատճառով, կտարուած է զանազա: Կարկուտը թափել է 1,076 դեցակէպին ցանքը:

ԼԵՄԵՆ. — Գիւղացիները ներս խուժեցին պատգամաւոր Դրաստինկ զր-Կոստանի ամբողջ, ջրբերցին պահարանները եւ, ծառաներին կապտակով թողնելով, առաջին, թէ ուզում էին դատաւ պատգամաւորին, որը ձայն էր տուել միաբանութիւններին վերաբերակ օրինադի օգտին:

ՌԻՏԵՐԵՏ. — Բուր զորավարները յետ դարձան Հաագ:

ԹՈՒՔԻՍ. — Գաղաւաճողների ժողովի բնութիւնների հետախնդրել յայտնի են դուստ ոչ կատարելապէս: Ըստ երեւոյթի, մեծամասնութիւնը կըմնայ նախկինը: Մարքիլ Իտոն պահպանել է իւր ազդեցութիւնը:

ԲԵՐԼԻՆ. — Գրուսիայում սպասում են հայահաղթների լաւ բերք, եթէ աւելի տար եղանակ լինի:

ՍՈՒԹԻԱ. — Կառավարական հեռ. գործակալութիւնը հերքում է այն լուրերը, թէ կառավարութիւնը փորձում է հաշտեցնել մակեդոնական կոպրեսի երկու կուսակցութիւնները: Կառավարութիւնը բաւականապէս է հակելով մակեդոնական շարժման վրայ, որպէս զի թալ չառայ օրէնքի խախտումը. առանց խառնուելու կոմիտէի գործերին:

ՆԱՐԵԼՈՒՅԵՐ

Գոմուհի Մանույան, աշխարհային կենսից զգուած, ուղում է մարդկանցը առանձնապէս, եւ այնպէս որ ոչ ոքի ընդունելու առկաւած չլինի, ուստի եւ Մարտիկում պատուելի է իրեն համար չինել ջրի տակ սուզուող մի նաւ, որ 150 ֆուտ երկարութիւն եւ 24 ֆ. լայնութիւն է ունեւորում: Այդ նաւն օր ու կտ կարող պիտի լինի մնալ ջրի տակ. այդ չափ յարմար է մանաւանդ փոթորիկի ժամանակ, որովհետեւ սուկոմութիւնը 75 ֆուտից խոր չէ հասնում: Նաւի ներքին մասը ջրամբար է լինելու, որը պիտի լցուի ջրով կամ գաղտնիութիւն նախով թէ նաւը հարկուոր է բարձրացնել թէ սուկել: Նաւի մէջ ամեն քան երկարակաւութեամբ է լինելու. սալանի պատերը թիւրեղից են լինելու, իսկ նաւի մէջ ամեն մի յարմարութիւն կըլինի ապրելու համար: Ննջարան, սեղանատուն, գրադարան, գահիւն:

Այն միջանակներ, որոնցից մենք զգուած ենք, որքեւ տեղերում լաւ խորակ են համարուում: Անցանկները Եւրոպայի թղթակցը հաղորդել էք, թէ չինացիք ուսում են օնելու: Մարդկային հոգի թէ նրանց փորը կտաւ: Մարդկային ֆրանսիցիք սովորած են եղել մարիս ուսելու, որ տեղացիների ուսակերելից մէկն է: Նրանք մարիս կայանում են տարիտակի վրայ ու չորացնում. խոտը պղծում են թափիկներն ու թեքը եւ ուսակերը պատրաստ է: Կարելի է խորով տաղակի կամ բրնձէ տաղակի մէջ ձգել: Ուսում են նաեւ իշամպու, միջին, որոնք ու սարգ. սարգը շատ հաճելի ու բերդի համ անի. մայիսեան բլդիկները էլ լաւ բուլիան կարելի է պատրաստել:

Վիճակագրական տեղեկութիւններից երկուսն է, որ 89 ծնունդից մէկը երկրորդից է լինում, 7-8 հազարից մէկը եւտերակի, իսկ 20-50 հազարից մէկը քառասունեակ. բայց ամբողջաբար վերջիններս կարճ կեանք են ունենում: Այդ կողմից հազուադէպ երեւոյթ են կարծում պոչիցիցի նկարէ Դեքի գաւառից: Երբ նա 1880 թ. սեպտեմբերի 28-ին ունեցաւ չորս դուստի, որոնք բոլորն էլ ներկայումս ողջ ու առողջ են. երկու որդիքը վիտեոպական ծառայութեան մէջ են, իսկ երկու աղջկաներն էլ գործի են. չորսն էլ ստանց գոմարութեան ուսում են առել, եւ ոչ մի խոշոր պակասութիւն չէ նկատուում նրանց վրայ:

Խմբակի հրատարակիչ՝ ՍՊԵՆՏԵՐ ՍՊԵՆՏԵՐԵՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԻՐԿՈՎԿԱՍՏԵՆ ԵՐԿԱՐՈՒՄԻ (ժամերը նշանակուած են Պետերբուրգի հաշուով, փոխադրուած թիֆլիսի հաշուով)

Երազ գնացքը № 2 Թիֆլիսից — Բազու շաբաթը մէկ անգամ օրը օրի մեկնում է աստուան 10 ժ. 51 ր. (1 ժ. 49 ր.), հասնում է Բազու գիւղերու 12 ժ. 11 ր. (1 ժ. 9 ր.):

Երազ գնացքը № 1 Բազուից — Թիֆլիս մեկնում է օրը օրի գիւղերու 12 ժ. 52 ր. (1 ժ. 50 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկուայ 2 ժ. 45 ր. (3 ժ. 43 ր.):

Երազ գնացքը № 1 Թիֆլիս — Բազու մեկնում է օր մեկնում է աստուան 6 ժ. 45 ր. (7 ժ. 43 ր.), հասնում է Բազու ցերեկուայ 9 ժ. 4 ժ. (6 ժ.):

Երազ գնացքը № 2 Բազուից — Թիֆլիս մեկնում է օր մեկնում է ցերեկուայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է Թիֆլիս աստուան 9 ժ. 4 ժ. (10 ժ. 2 ր.):

Գոստատար գնացքը № 3 Բազուից — Թիֆլիս մեկնում է ցերեկուայ 9 ժ. 22 ր. (10 ժ. 20 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկուայ 3 ժ. 56 ր. (4 ժ. 54 ր.), մեկնում է Թիֆլիս — Բազու ցերեկուայ 5 ժ. 9 ր. (6 ժ. 7 ր.), հասնում է Բազու աստուան 5 ժ. 40 ր. (6 ժ. 38 ր.):

Մարդատար գնացքը № 5 Բազուից — Թիֆլիս մեկնում է ցերեկուայ 2 ժ. 27 ր. (3 ժ. 25 ր.), հասնում է Թիֆլիս աստուան 7 ժ. 39 ր. (8 ժ. 37 ր.), մեկնում է Թիֆլիսից — աստուան 8 ժ. 29 ր. (9 ժ. 27 ր.), հասնում է Բազու ցերեկուայ 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.):

Գոստատար գնացքը № 4 Բազուից — Թիֆլիս մեկնում է ցերեկուայ 11 ժ. 5 ր. (12 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկուայ 11 ժ. 34 ր. (12 ժ. 32 ր.), մեկնում է Թիֆլիսից — Բազու ցերեկուայ 12 ժ. 36 ր. (1 ժ. 34 ր.), հասնում է Բազու աստուան 6 ժ. 16 ր. (7 ժ. 14 ր.):

Մարդատար գնացքը № 6 Բազուից — Թիֆլիս մեկնում է աստուան 7 ժ. 5 ր. (8 ժ. 3 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկուայ 6 ժ. 39 ր. (7 ժ. 37 ր.), մեկնում է Թիֆլիսից — Բազու 7 ժ. 21 ր. (8 ժ. 22 ր.), հասնում է Բազու ցերեկուայ 12 ժ. 5 ր. (1 ժ. 3 ր.):

Գոստատար գնացքը Թիֆլիսից — Կարս մեկնում է ցերեկուայ 8 ժ. 30 ր. (9 ժ. 28 ր.), հասնում է Սաւաշին 1 ժ. 33 ր. (2 ժ. 33 ր.), Կարսից — Կիւրդուայ 3 ժ. 32 ր. (4 ժ. 30 ր.), Եւրաստանից — աստուան 7 ժ. 17 ր. (8 ժ. 15 ր.), Կարս ցերեկուայ 11 ժ. 1 ր. (11 ժ. 59 ր.):

Գոստատար գնացքը Կարսից — մեկնում է ցերեկուայ 4 ժ. 57 ր. (5 ժ. 55 ր.), հասնում է Եւրաստանից — Կիւրդուայ 8 ժ. 5 ր. (9 ժ. 3 ր.), Կարսից — Կիւրդուայ 11 ժ. 42 ր. (12 ժ. 40 ր.), Սաւաշին գիւղերու 1 ժ. 30 ր. (2 ժ. 28 ր.), Թիֆլիս աստուան 6 ժ. 20 ր. (7 ժ. 18 ր.):

Նպաստակիր — մարդատար գնացքը Թիֆլիսից մեկնում է ցերեկուայ 2 ժ. 15 ր. (3 ժ. 13 ր.), հասնում է Սաւաշին ցերեկուայ 7 ժ. 14 ր. (8 ժ. 12 ր.), Կարսից — 9 ժ. 30 ր. (10 ժ.):

28 ր.), Եւրաստանից — Կիւրդուայ 1 ժ. 25 ր. (2 ժ. 23 ր.):

Կարսից — մարդատար գնացքը Եւրաստանից մեկնում է աստուան 5 ժ. 25 ր. (6 ժ. 23 ր.), հասնում է Կարսից աստուան 8 ժ. 35 ր. (9 ժ. 33 ր.), Սաւաշին աստուան 10 ժ. 32 ր. (11 ժ. 30 ր.), Թիֆլիս ցերեկուայ 3 ժ. 37 ր. (4 ժ. 35 ր.):

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԴԻ ԲՈՐՍԱՆ

Պետերբուրգ, 7 օգոստոսի

Վերսիլի կուրսը երբ ամսով.	
Լոնդոնի վրայ 10 ֆ. ստ. համար	94,15
Բերլինի » 100 մարկի »	—
Պարիզի » 100 ֆրանկի »	—
Վերսիլի կուրսը շաբաթը	
Լոնդոնի վրայ.	94,81
Բերլինի »	46,27
Պարիզի »	—
Բորսայի գիւղերու	41,26
40% պետական օկնոյր.	967/8
40% պետական փախտութիւն.	99
41/2% ներքին փոք. 1893 թ.	100
40% գրաւարկ. պետ. ազն.	—
Կայ. բանկի	—
50% ներք. խաղ. փոք. 1864 թ.	4631/2
50% ներք. խաղ. փոք. 1866 թ.	353
50% խաղ. գր. պետ. ազն. կայ. բանկի	2871/2
50% օր. Թիֆ. քաղ. փոք. ընկ.	883/4
41/2% »	—
50% » Թիֆ. կայ. բանկի	—
41/2% »	—
60% » Բաւալիայի կայ.	—
50% »	—
50% » Բազուի »	—
Ազդեցիկ Բազուի նաւթ. ընկ.	—
» Կոստան »	—
» Մոնթեպաշան եւ ընկ.	183
Փայեր կըր. նորէլ	9800
Ազդեցիկ »	—

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԵԻՏԵՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Թիֆլիս, ԼԵՐՄՈՆՏԻՆՈՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, № 9

Յանկայողը ունեւայ իրենց աւետարական գործերի համար անցեալ յունիս ամսում ուսման ընթացքի աւարտած աշակերտներ եւ աշակերտներին՝ թող յալհաճեն զիմեյ կուրսերի հիմնողին՝ Ս. Մ. Նուրեյանին: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական աւետարական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու հաստատումով ծրագրի համեմատ, եւ ունեն օրինաւոր աւետարանական կրթութիւններ սկսուելու են սեպտեմբերի 2-ից: Կուրսերի ծրագիրն ու կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս Կուրսերի հիմնողի ընկալարանում: Օտար քաղաքացիք զիմում են՝ Тиндъ, упродителю Коммерческих Курсовъ С. П. Мануэляну. (970) 12—

ГРАММОФОНЪ МОНАРХЪ

ГЛАВНОЕ КАВКАЗСКО

Агенство Общества

граммофонъ въ Россіи

Тифлисъ, Головинскій Проект (домъ Аблянца)

Առաջարկում է արդի հասարակութեանը ամենակատարելագործուած գրամոֆոններ էժանագրած գնելով, նմանապէս եւ անաղուել քիթիներ ՎԼԱՏԵՐԵՆ, ՀԱՅԵՐԵՆ եւ ԹՈՒՐԵՐԵՆ լեզուներով: